

Gelijke toegang tot beter leven weert migratiegolf

Toestroom van vluchtelingen is alleen te stoppen als westerse open samenleving wordt uitgebreid naar landen van herkomst

Erwin van den Brink

Dat de vluchtelingenstroom of, misschien beter, de migratiegolf, valt te beheersen is een futiel idee zolang we ons niet verdiepen in de mechanismen die eraan ten grondslag liggen. EU-commissaris Frans Timmermans zegt dat zeker 60% van de huidige asielaanvragers niet vlucht voor oorlogsgeweld, maar uit Afrika komt en in feite economisch vluchteling is.

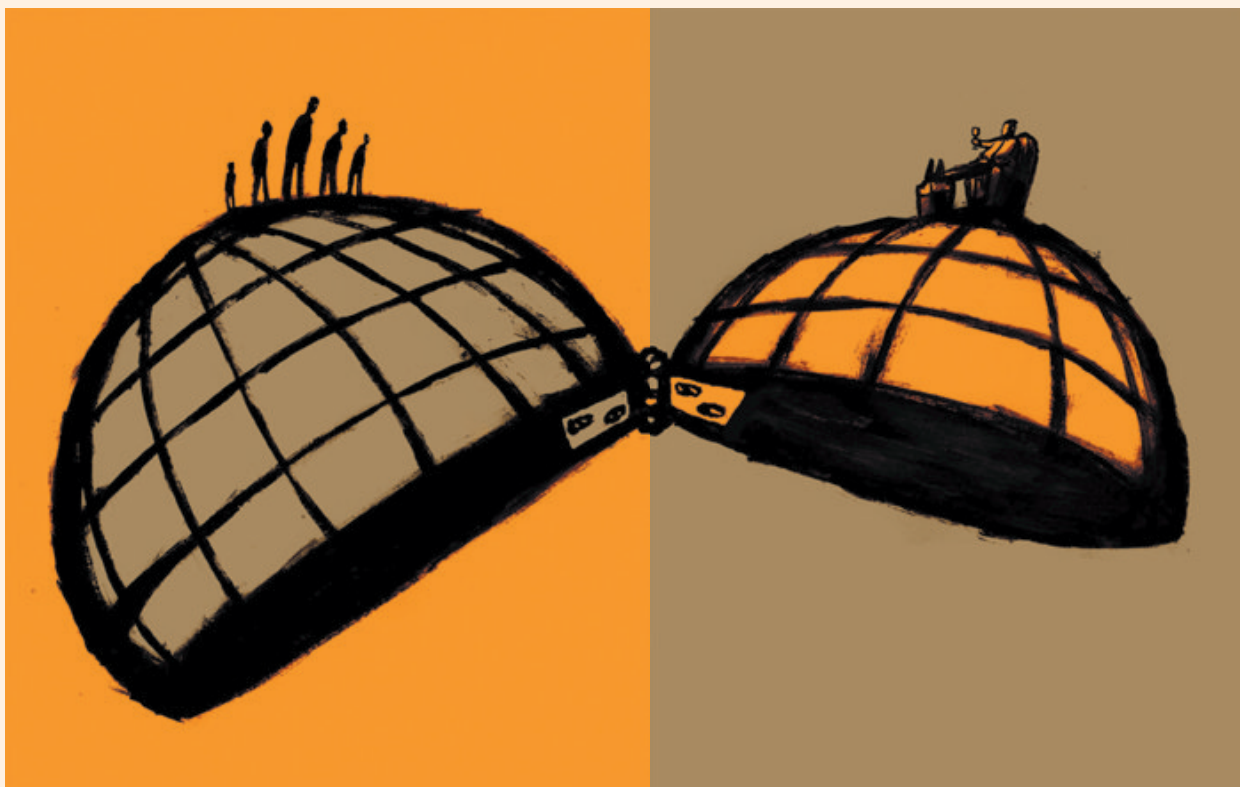
Op dat onderscheid valt wat af te dingen. Het waren historisch niet de repressie en de armoede die mensen op drift brachten, want onder die omstandigheden leefde men al sinds mensenheugenis. Het was de verbeterde communicatie die mensen geïnformeerd maakte en die hun perspectief verschaft op een mogelijk beter bestaan elders. Het is onze technologie die massa's op drift brengt.

Met de opkomst van de industrie in de Engelse Midlands en in Silezië in de 19de eeuw klonterde het plattelandsproletariaat samen in verpauperde steden rond grote fabrieken. De onderklasse verwierf daar ook voor het eerst het vermogen zich te organiseren en in opstand te komen. De drukpers en met name vanaf circa 1850 de rotatiedrukpers stuwden de opkomst van de krant als massamedium, waardoor zich binnen de verstedelijkte gebieden een arbeidersbeweging kon organiseren.

De stoomtrein en het stoomschip zorgden voor een enorme prijsdaling in het reizen. De zeereis van Europa naar Amerika werd bekort van een maand op een zeilschip tot ongeveer een week met stoom. Tussen 1850 en 1950 emigreerden zo ongeveer 60 miljoen Europeanen naar de Verenigde Staten. We kunnen aannemen dat het aantal illegalen beperkt was omdat er slechts enkele, goed gecontroleerde, uitreispunten waren zoals de plaats van afvaart van de Holland-Amerika Lijn in Rotterdam.

Dat is nu heel anders. Het Europa van 1850 heet nu Afrika plus Midden-Oosten. Het Amerika van 1850 heet nu Europese Unie. De posttrein, de pakketboot en het telegram van toen heten nu smartphone. Geïnformeerd zijn is nu het primaire overlevingsgereedschap van vluchtelingen tijdens een reis die, meer dan de reis tussen 1850 en 1950, is vergeven van risico's. De grotere gevaren van de reis worden gecompenseerd met voortdurend geactualiseerde 'reisinformatie'. Facebookgroepen en Google-maps stellen vluchtelingenstromen in staat hun koers in geval van onraad direct te verleggen zonder te verdwalen.

Als wij met Floortje Dessing op tv kunnen meereizen naar uithoeken van de aarde, dan moeten we niet verbaasd zijn dat het ook omgekeerd werkt, of de beeldvorming over het rozige migrantenleven in Europa klopt of niet. Ik zag een jonge Afrikaanse boerin langskomen in een tv-reportage over Afrikaanse marathonlopers. Ze zag er niet ondervoed uit, maar in haar lemen huisje stond

ILLUSTRATIE: RHONALD BLOMMESTIJN

naast het aanrecht een paar hardloopschoenen want zij wil van \$ 300 per jaar naar \$ 30.000 en dat verdient je als goede marathonloopster in Europa, weet ze.

Dit illustreert mooi dat armoede niet alleen gaat over leven op de rand van het bestaansminimum, maar evenzeer over gevoelde uitsluiting, gebrek aan ontplooiingskansen. Moderne armoede is maatschappelijke marginalisatie die zich over de wereld heeft verspreid met de geïnformeerde dankzij de komst van internet en mobiele telefonie. Miljarden hebben een venster op de wereld gekregen, op Europa.

Maar er is ook een andere manier om die boerin perspectief te bieden op een inkomen van \$ 30.000 per jaar. Een beter bestaan ter plaatse. Een aangrijpingspunt voor het bestrijden van de armoede in Afrika is de zogenoemde fair trade. Op een continent waar het wemelt van de presidenten voor het leven kan vrijhandel met Europa onder voorwaarden van 'good governance' volgens Europese regels helpen bij het creëren van legitieme lokale instituties (goede rechtspraak, politie, douane, een voedsel- en warenautoriteit) die helpen ongelijkheid te verminderen.

Om Afrikaanse landbouwproducten betere toegang te geven tot de Europese markt moeten niet alleen handelsbelemmeringen en Europese landbouwsubsidies verdwijnen, maar moet de Afrikaanse landbouw ook veel efficiënter worden. Daarbij is gentechnologie een belangrijk hulpmiddel, maar die stuit bij de EU op bezwaren. Dit Europese conservatisme houdt Afrikaanse boeren arm en armoede ligt mede ten grondslag aan de komst van Afrikaanse 'gelukszoekers'. De strijd tegen gentechnologie is een achterhoedegevecht. Ze is onderdeel van de biotechnologie of 'life sciences' en dit is de werkelijke Vierde Industriële Revolutie, en niet die zoals Klaus Schwab, voorzitter van het World Economic Forum hem beschrijft in de laatste Foreign Affairs: Als een symbiose van vele trends op het gebied van technologie en economie.

De fundamentele doorgronding van het leven is de meest ingrijpende ontwikkeling van de 21ste eeuw, omdat kennis over wat leven is en hoe het werkt van een hogere orde van complexiteit is dan alles wat we tot dusver technisch-wetenschappelijk hebben ontdekt en hebben leren beheersen. Bovendien bouwt deze metatrend aantoonbaar voort op de

Ons conservatisme tegen gentechnologie houdt Afrikaanse boeren arm en ligt ten grondslag aan komst 'gelukszoekers'

mechanica-, elektronica- en informatiecarevolutie. Vooral de informatica is een 'enabler'.

De moderne wetenschap ontstond in de 16de eeuw in Europa. Deze wetenschappelijke revolutie is voortgekomen uit wat de Oostenrijkse filosoof Karl Popper de Open Samenleving noemt. Popper schreef *De Open Samenleving en haar Vijanden* (1945) tegen het totalitaire denken van nazisme en communisme. Ook hij was een politiek vluchteling toen hij in 1937 uit Oostenrijk emigreerde naar Nieuw-Zeeland.

Dit verlangen naar openheid is wat asielaanvragers vandaag de dag beweegt. Ook als ze uit landen komen waar misschien geen oorlog of keiharde repressie heerst, gaan ze thuis gebukt onder clientelisme, corruptie en economische stagnatie. Ze zijn de uitgesloten in de Global Village. Deze nieuwe onderklasse van geïnformeerden staat op onze stoep. De toestroom kan alleen worden gekeerd door onze open samenleving uit te breiden naar hun maatschappij.

Erwin van den Brink is publicist. Hij schrijft over industriële trends en innovatie.